

REPREZENTANT DZIECKA W POSTĘPOWANIU PRZED SĄDEM

Wzory pism

Cezary Podsiadlik

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Wolters Kluwer

REPREZENTANT DZIECKA W POSTĘPOWANIU PRZED SĄDEM

Wzory pism

Cezary Podsiadlik

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Wolters Kluwer

WARSZAWA 2026

Stan prawny na 1 stycznia 2026 r.

Cezary Podsiadlik, nr ORCID: 0009-0001-9430-4720

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne

Joanna Ośka

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2026

ISBN 978-83-8438-076-5

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Zarządzania Prawami Autorskimi i Treściami

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. +48 692 477 076

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIIS TREŚCI

Wykaz skrótów	7
Wprowadzenie.....	9
Rozdział I	
Przesłanki ustanowienia reprezentanta dziecka	13
Rozdział II	
Wymagania formalne stawiane reprezentantowi dziecka	23
Rozdział III	
Zakres praw i obowiązków reprezentanta dziecka w postępowaniu przed sądem lub przy czynności, do jakiej został ustanowiony	29
Rozdział IV	
Uprawnienia informacyjne reprezentanta dziecka	41
Rozdział V	
Obowiązki informacyjne reprezentanta dziecka.....	47
Rozdział VI	
Realizacja kontaktu z dzieckiem	55

Rozdział VII

Wzajemne relacje między reprezentantami dzieci w ramach jednego postępowania lub jednej czynności prawnej.	
Sprzecznosc interesów dzieci	67

Rozdział VIII

Tajemnica reprezentanta dziecka	71
--	-----------

Rozdział IX

Wyjątki od obowiązku zachowania tajemnicy reprezentanta dziecka oraz tajemnicy zawodowej: adwokackiej i radcowskiej	73
--	-----------

Rozdział X

Wynagrodzenie i zwrot wydatków reprezentanta dziecka	77
---	-----------

Wybór przepisów	83
------------------------------	-----------

Wzory pism	117
-------------------------	------------

Pytania i odpowiedzi (Q&A)	145
---	------------

Bibliografia	151
---------------------------	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Źródła prawa

k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2025 r. poz. 1071 ze zm.)
k.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2025 r. poz. 383)
k.p.a.	– ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 1691)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.)
k.p.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 46 ze zm.)
k.r.o.	– ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.)
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
nowelizacja z 28.07.2023 r.	– ustawa z 28.07.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1606)
p.p.s.a.	– ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 935 ze zm.)
rozporządzenie z 29.07.2024 r.	– rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29.07.2024 r. w sprawie sposobu zapewnienia reprezentacji dziecka przez reprezentanta dziecka (Dz.U. poz. 1159)
u.k.s.c.	– ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 1228 ze zm.)
uzasadnienie projektu	– uzasadnienie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, Sejm IX kadencji, druk nr 3309, https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=3309 (dostęp: 20.10.2025 r.)

2. Czasopisma

ONSAiWSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna i Pracy
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Karna
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego

3. Inne skróty

NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
WSA	– Wojewódzki Sąd Administracyjny

WPROWADZENIE

Kodeks rodzinny i opiekuńczy w pierwotnym brzmieniu zawierał bardzo lakoniczną regulację art. 99 – „Jeżeli żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, reprezentuje je kurator ustanowiony przez sąd opiekuńczy”.

Przepis ten nie odpowiadał wymogom praktyki, na co zwrócił uwagę TK w postanowieniu z 11.02.2014 r., S 2/14, OTK-A 2014/2, poz. 19, decydując się przedstawić Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej „uwagi dotyczące niezbędności podjęcia działań ustawodawczych, zmierzających do usunięcia nieprawidłowości w postępowaniach karnych, w których osoby małoletnie, pokrzywdzone w wyniku przestępstwa jednego z rodziców lub obojga z rodziców, reprezentowane są przez kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy”. W uzasadnieniu wskazał, że obowiązujące podówczas przepisy nie nakładały na sąd „obowiązku wyznaczania w takich sprawach na kuratorów osób legitymujących się odpowiednim przeszkoleniem, pozostawiając sądowi ocenę tego, czy dana osoba będzie prawidłowo wypełniała obowiązki kuratora”, co w określonych wypadkach stanowić mogło „zagrożenie dla realizacji interesów osób małoletnich w postępowaniach karnych, a więc także potencjalne naruszenie ich konstytucyjnych praw i wolności”. W dalszej części zasygnalizowano potwierdzone nieprawidłowości związane z nie-należyтым wywiązywaniem się z obowiązków przez kuratorów osób małoletnich oraz pokrótce omówiono rozwiązania zagraniczne, jak również przewidziane w pkt 42, pkt 37 i 39 w związku z pkt 14 i 15 rekomendacji Rady Europy zawartych w wytycznych dotyczących przyjaznego dziecku wymiaru sprawiedliwości, przyjętych przez Komitet Ministrów w dniu 17.11.2010 r., które akcentują potrzebę należytej reprezentacji dziecka

i ochrony jego interesów w sytuacji istniejącego lub możliwego konfliktu pomiędzy dzieckiem a jego rodzicami, tudzież zalecają prowadzenie specjalistycznych szkoleń dla profesjonalnych pełnomocników celem pogłębienia umiejętności rozumienia i komunikacji z dziećmi. TK uznał zatem za konieczne „wprowadzenie unormowań, które określiłyby kompetencje osób mogących pełnić funkcję procesowego kuratora dziecka w sprawach, gdy – ze względu na konflikt interesów między dzieckiem a jego opiekunami prawnymi – nie może być ono reprezentowane przez tychże opiekunów”, celem zagwarantowania „odpowiedniego poziomu reprezentacji małoletniego w toku postępowania sądowego”. Nadto, TK „dostrzegł też problemy pojawiające się w relacji między organami procesowymi (sąd, kurator) a rodzicami sprawującymi opiekę nad dzieckiem”, będące efektem braku wyraźnych uregulowań odnoszących się do przyznania rodzicom prawa do informacji o przebiegu postępowania dotyczącego ich dziecka w sytuacji, gdy jest ono reprezentowane przez kuratora.

Efektom uwzględnienia przez prawodawcę zaprezentowanych wyżej uwag TK o stwierdzonych uchybieniach i lukach stała się ustawa z 16.05.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. poz. 1146)¹. Na podstawie jej art. 1 pkt 8–9 dokonano istotnego przemodelowania zasad reprezentacji dziecka, realizując słuszne postulaty w zakresie dążenia do profesjonalizacji funkcji kuratora dla małoletniego (wymóg posiadania niezbędnych kwalifikacji i doświadczenia), określenia zakresu jego umocowania, nałożenia na niego obowiązków informacyjnych w stosunku do rodzica sprawującego pieczę nad dzieckiem oraz w stosunku do samego dziecka, wysłuchania dziecka, standardów jego reprezentacji, a także zachowania tajemnicy przez kuratora i uregulowania zasad jego wynagradzania.

Z kolei mocą art. 1 pkt 1–3 ustawy z 28.07.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.

¹ Wyraźnie zostało to przyznane w uzasadnieniu projektu ustawy (druk sejm. nr 3295, VIII kadencja), przy czym nie ukrywano także inspiracji powołanymi tam wypowiedziami przedstawicieli doktryny i przeprowadzonymi przez nich badaniami.

poz. 1606) dokonano zmiany nazwy instytucji z „kuratora reprezentującego dziecko” na „reprezentanta dziecka”. Introdukcja tego pojęcia wynikała głównie z potrzeby odróżnienia reprezentanta dziecka od kuratora sądowego i instytucji kurateli z Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego², odgrywają one bowiem różne role, odmienny jest ich zakres zadań, mają inne cele, a kuratela z reguły nie jest ustanawiana doraźnie, lecz nawet na okres wielu lat. Nie można też pominąć faktu, że nowe pojęcie lepiej oddaje istotę instytucji reprezentanta dziecka (przepisy odsyłają do uregulowań dotyczących opieki i władzy rodzicielskiej, a tylko w jednym przypadku do kurateli), zwłaszcza w obliczu zaakcentowanego przez prawodawcę dążenia do jej profesjonalizacji, co też powinno znaleźć odzwierciedlenie w nomenklaturze prawnej. Niezależnie od zmiany terminologii określono także warunki nadzoru sądu opiekuńczego nad działalnością reprezentanta dziecka, zmodyfikowano zasady dotyczące zwolnienia go z obowiązku zachowania tajemnicy oraz ustalania wysokości należnego mu wynagrodzenia i zwrotu wydatków.

Niniejsze opracowanie uwzględnia stan prawny na dzień 1.01.2026 r.

² Zob. uzasadnienie nowelizacji z 28.07.2023 r., s. 21.

Rozdział I

PRZESŁANKI USTANOWIENIA REPREZENTANTA DZIECKA

1. Zgodnie z art. 99 § 1 k.r.o. „Dla dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, którego żadne z rodziców nie może reprezentować, sąd opiekuńczy ustanawia reprezentanta dziecka”. W konsekwencji rodzice (lub opiekun prawny, o czym niżej) zostają pozbawieni wynikających z władzy rodzicielskiej (lub opieki) części uprawnień do działania jako przedstawiciel ustawowy dziecka, a ich obowiązki w zakresie wynikającym z art. 98 § 1 k.r.o. przejmuje reprezentant dziecka.

2. Odpowiedzi na pytanie, jakie sytuacje wypełniają przesłanki art. 99 § 1 k.r.o., dostarcza z kolei art. 98 § 2 k.r.o., w myśl którego żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka:

- 1) przy czynnościach prawnych **między dziećmi** pozostającymi pod ich władzą rodzicielską, zachodzi tu bowiem domniemanie sprzeczności interesów dzieci. Przyjęte rozwiązanie jest bardzo racjonalne, zabezpiecza bowiem dzieci przed ryzykiem nierównego i stronniczego potraktowania, a w przyszłości rodziców przed takimi zarzutami ze strony dzieci. Jest to szczególnie istotne, gdy jedno z dzieci jest dzieckiem biologicznym wychowujących je rodziców, a drugie dziecko zostało przez nich (lub jednego z nich) przysposobione, jak również w przypadku tzw. rodzin patchworkowych, w których dzieci pochodzą od różnych rodziców¹ i często

¹ Anegdotyczne „moja druga córka pochodząca z trzeciego małżeństwa mojej czwartej żony”.

- wychowują się w różnych i okresowo zmiennych konfiguracjach rodzinnych. W tym kontekście zwrot „ich władzą rodzicielską” nie wymaga, by czynność prawna dotyczyła dzieci tych samych rodziców, wystarczające jest bowiem, by dziecko mające być stroną czynności prawnej pozostawało pod władzą jednego z rodziców będącego równocześnie rodzicem innego dziecka, które również ma być stroną tej czynności prawnej, i które może pozostawać pod władzą rodzicielską innego, niewspólnego im rodzica. Rzecz jasna omawiany przepis obejmuje też przypadki, gdy dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską tylko jednego z rodziców²;
- 2) przy czynnościach prawnych **między dzieckiem a jednym z rodziców lub jego małżonkiem**, chyba że czynność prawna polega na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz dziecka albo że dotyczy należnych dziecku od drugiego z rodziców środków utrzymania i wychowania. W konsekwencji w przypadku roszczeń alimentacyjnych dochodzonych na rzecz dziecka przez jego rodzica od ojczyma lub macochy (art. 144 § 1 k.r.o.) konieczne jest zapewnienie udziału reprezentanta dziecka. Rozwiązanie takie zapewne ma służyć minimalizowaniu napięć, szczególnie jeśli dziecko zamieszkuje w jednym gospodarstwie domowym z rodzicem i ojczymem lub macochą, którzy w przeciwieństwie do rodziców nie muszą się poczuwać do pokrywania kosztów jego utrzymania.

Na tle powyższego uregulowania należy także wyczulić na ryzyko związane z wadliwą oceną skutków planowanej czynności prawnej. Otóż, czynność prawna polegająca na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz dziecka może w przyszłości kreować negatywne konsekwencje dla beneficjenta – tzw. *white elephant*³. Notariusz winien zatem mieć baczenie,

² Zgłosić w tym miejscu należy postulat *de lege ferenda*, by objąć zakresem normowania także i takie przypadki, gdy czynność prawna byłaby dokonywana pomiędzy dziećmi pozostającymi co prawda pod władzą rodzicielską różnych i niemających wspólnego potomstwa rodziców, ale zarazem prowadzących wspólne gospodarstwo domowe i niekoniecznie żyjących w związkach sformalizowanych.

³ Jak się słusznie zauważa, unormowanie zawarte w art. 98 § 2 pkt 2 k.r.o. „mające na celu ochronę majątku dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską zarówno przed rozporządzaniem aktywami należącymi do tego majątku (pomniejszaniem aktywów), jak i przed obciążaniem majątku obowiązkami (powiększaniem pasywów) – nie pozwala

czy podobna okoliczność *in casu* się nie zmaterializuje, a w razie wątpliwości zażądać od stawających niezbędnej dokumentacji, względnie – unikając samodzielnej oceny – prewencyjnie odmówić dokonania czynności notarialnej. W takim przypadku niezbędne będzie uzyskanie przez rodzica zezwolenia sądu opiekuńczego na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka (art. 101 § 3 k.r.o.) albo, jeśli uzna stanowisko notariusza za niezasadne, skorzystanie z możliwości stwarzanej przez art. 83 ustawy z 14.02.1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2024 r. poz. 1001 ze zm.). Uwagi powyższe są o tyle istotne, że wskazane ryzyko wiąże się także z czynnościami, jakie mogą zostać podjęte przez reprezentanta dziecka, zwłaszcza w postępowaniach działowych.

na dokonywanie takich czynności, których skutkiem byłaby utrata aktywów majątku dziecka lub zwiększenie pasywów tej masy majątkowej. Trzeba przy tym zauważyć, że w przypadku czynności prawnej między rodzicem dziecka a dzieckiem pozostającym pod jego władzą rodzicielską, a więc czynności należącej do kategorii czynności prawnych «z samym sobą», nie można – odmiennie niż w przypadku pełnomocnictwa (art. 108 k.c.) – dokonywać takiej czynności nawet wtedy, jeżeli ze względu na jej treść wyłączona jest możliwość naruszenia interesów dziecka. Ponadto naruszenie zakazu reprezentacji przy dokonywaniu czynności prawnych między dzieckiem a jednym z rodziców (art. 98 § 2 pkt 2 k.r.o.) uniemożliwia potwierdzenie takiej czynności przez dziecko po uzyskaniu przez nie pełnej zdolności do czynności prawnych (art. 18 § 2 k.c.) (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 15.12.1999 r., I CKN 299/98, OSP 2000, Nr 12, poz. 186)”. W konsekwencji, w razie dokonania przez rodzica w imieniu dziecka czynności prawnej, której treść nie daje podstaw do uznania jej za czynność polegającą na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz dziecka, taka czynność prawna nie wywołuje zamierzonych skutków prawnych, rodzic nie był bowiem uprawniony do reprezentowania dziecka – tak WSA we Wrocławiu w uzasadnieniu wyroku z 28.11.2012 r., III SA/Wr 5/12, LEX nr 1388034. Oczywiście, w odniesieniu do czynności prawnych polegających na wprowadzeniu do majątku dziecka nieruchomości pominiąć należy obciążenia publicznoprawne oraz inne opłaty (np. bieżące należności względem spółdzielni mieszkaniowej lub wspólnoty mieszkaniowej), jakie zwykle wiążą się z prawem własności nieruchomości, z zasady bowiem nie prowadzą one do pomniejszenia aktywów (tak też w odniesieniu do czynności prawnych wymagających uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego, a które to uwagi są adekwatne także w aspekcie analizowanego zagadnienia – SA w Łodzi w uzasadnieniu wyroku z 14.11.2014 r., I ACa 662/14, LEX nr 1554746). Na ocenę ważności umowy darowizny nieruchomości dokonanej bez zezwolenia sądu opiekuńczego nie powinno także wpływać obciążenie nieruchomości służebnością drogi koniecznej – zob. uzasadnienie postanowienia SN z 10.04.2025 r., I CSK 399/25, LEX nr 3848729.